

EN TIDNING FRÅN KRIS, KRIMINELLAS REVANSCH I SAMHÄLLET • # 2 2023

VAGGEN UT

NÄR MYNDIGHETEN SVIKER
VILKET ANSVAR HAR IVO?

HÅRDARE TAG GER KRIMINALVÅRDEN UTMANINGAR

RYMNINGAR OCH ÖVERGREPP PÅ SIS-INSTITUTIONER

MAN MÅSTE KLIPPA AV ORMEN I RÄTT ÄNDE
– I HUVUDET, INTE SVANSEN
UNGA KRIS GER SIN SYN PÅ GÄNGKRIMINALITETEN

Bobcat®

SUCCÉN FORTSÄTTER MED NY MODELL - E57W

HJULSÅG

**FRÅN NORR TILL SÖDER
FÖRSÄLJNING & SERVICE
CE-MÄRKTA MASKINER
RESERVDELAR INOM 24 TIM**

Bobcat
SVERIGE AB

WWW.BOBCAT.SE

**STOCKHOLM 08-564 899 60 | KRISTIANSTAD 044-24 40 10
MALMÖ 040-22 22 04 | GÖTEBORG 031-24 40 05**

2 2023

VÄGEN UT

VÄGEN UT ISSN 1651-4254

Utgivare: KRIS Riksförbund

Ansvarig utgivare: Gernay Woldu

Redaktör: Yvonne Strömberg

Layout: Yvonne Strömberg

Omslagsfoto: Kriminalvården, beskuren

Tryckeri: Norrköpings Tryckeri AB

Medlemsutskick: KRIS Riksförbund

Gröndalsvägen 194 • 117 69 Stockholm

Företagsannonsering och prenumeration:

Team Work Trading AB, 0587-17 00 00

Kontakta VÄGEN UT:

Gröndalsvägen 194 • 117 69 Stockholm

E-post: redax@krisvagenut.se

Hemsida: www.krisvagenut.se

4 LEDARE:

Allt är inte svart eller vitt.

5 NÄR MYNDIGHETEN SVIKER

Vilket ansvar har IVO för de missförhållanden som råder inom SiS verksamheter?

6 HÅRDARE TAG GER KRIMINALVÅRDEN UTMANINGAR

Straffskärpningar påverkar Kriminalvårdens verksamhet.

8 RYMNINGAR OCH ÖVERGREPP PÅ SIS-INSTITUTIONER

Vad gör myndigheten för att förbättra situationen?

10 MAN MÅSTE KLIPPA AV ORMEN I RÄTT ÄNDE - I HUVUDET, INTE SVANSEN

Unga KRIS ger sin syn på gängkriminaliteten.

12 VAD ÄR POÄNGEN MED ATT SLUTA MED DROGER?

Yuho Furukawa ser ett annat sätt att arbeta med missbrukare.

16 DET HÄR KAN DU BLI BEROENDE AV

Information om droger,

alkohol, tobak och energidrycker.

20 KORSORDET

LEDARE:

ALLT ÄR INTE SVART ELLER VITT!

Kriminalvårdsdebatten i dag har enbart två spår vilka spretar åt varsitt håll. Vi har den ena sidan som förespråkar hårdare straff och så har vi den andra som menar på att hårdare straff inte hjälper, utan man ska i stället satsa på prevention så att människor inte hamnar i utanförskap och kriminalitet.

Jag, kanske som få, håller med båda sidorna, men framför allt så vill jag bredda debatten som just nu är mycket svart eller vit.

Jag är inte emot långa straff så länge straffen har ett innehåll. Att enbart fokusera på förebyggande arbete är ett hån mot alla brottsoffer, de som drabbas av den grova och hänsynslösa brottsligheten som har fått fäste i Sverige. Prevention löser inte problemen här och nu. Prevention hjälper nästkommande generation, vilket så klart är viktigt, men det räcker inte att enbart arbeta förebyggande.

Långa straff behövs för grova brott. Den som mördar ska sitta inlåst länge, oavsett om man är 17 eller 40 år. Men det behövs också rätt sorts verktyg under fängelsetiden, anser jag. Vi vill väl ha ut en produktiv medlem i samhället den dagen 17 åringen ska friges. Vi vill inte ha ut en mördarskin som kommer att begå nya brott på grund av att han inte fick rätt insatser under strafftiden. Och därmed inte fått komma till rätta med sina problem. Det handlar ofta om trauman, missbruk, desorganiserad anknytning och så vidare.

Kriminalvården behöver kunna tillhandahålla adekvat missbruksvård, fungerande kriminalitetsprogram som kanske skulle bedrivas externt, traumabehandling, terapi, utbildning och långa utslussmöjligheter. En sådan rehabilitering tar flera år, vilket gör att långa straff behövs. Men då måste man som sagt också kunna erbjuda ett innehållsrikt straff, vilket man inte kan i dag. 12-stegs behandlingen har lagts ner, dubbelbeläggning införs mer och mer och möjlighet till utsluss blir allt svårare.

Enligt min mening ska man inte kunna välja om man vill genomgå behandling eller inte när man sitter på anstalt. Blir man dömd till fängelse så ska det ställas krav på individuella behandlingsplaner vilka inte går att tacka nej till. Det är enligt mig både ett hårdare straff, men framför allt också ett produktivt straff för både individen och samhället. Vi måste enas om att vi vill att personer förändras under strafftiden. Genom att enbart isoleras kommer ingen förändring.

Det är samma sak på SiS institutionerna. Det måste ställas krav på ungdomarna! För både deras skull och för samhällets skull. Ungdomar sitter i dag inlåsta och kan välja att spela tv-spel hela dagarna och tacka nej till behandling. Det pratas om rättigheter, men aldrig om skyldigheter.

Ungdomar som har begått grova brott ska absolut ha långa straff. Och straffen måste innehålla krav på behandling för missbruk, kriminalitet,

våld, och så vidare. Det är inget som ska kunna väljas eller väljas bort.

Jag hör vissa som säger att ungdomar inte ska sitta inlåsta. Jag håller inte med. Ungdomar som skjuter ihjäl andra människor ska visst sitta inlåsta. Inget snack om saken. Men att enbart låsa in dem utan att komma till bukt med vad det är som gör att de skjuter i hjäl andra människor kommer inte leda till att ungdomen förändras. Det är förändring vi måste sträva efter så att dessa ungdomar en dag kan bli tillgångar i samhället.

När man gör ett förändringsarbete med sig själv förvandlar man allt bagage till tillgångar och man kan då bli en resurs i samhället. Jag vet vad jag pratar om eftersom jag själv har gjort den förändringen och har blivit den där resursen.

Jag har även fått förmånen att se många människor göra den där förändringen och även de har blivit resurser. En sak kan jag med säkerhet säga och det är att jag aldrig hade varit där jag är idag om jag inte för ganska exakt tio år sedan fick en kontraktsvård av Kriminalvården som innehöll en lång 12-stegsbehandling med tillhörande kriminalitetsprogram, eftervård och så vidare. Vård och behandling behövs. Krav behövs. Längre straff behövs och förebyggande arbete behövs. Allt detta behöver få plats i debatten i stället för antingen eller. Allt är inte svart eller vitt!

Germy Woldu
Ansvarig utgivare och
ordförande RIKSKRIS

Foto: Baldur Bragússon

NÄR MYNDIGHETEN SVIKER

IVO:s del i kampen mot organiserad ungdomsbrottslighet är som tillsynsmyndighet gentemot SiS-institutionerna. Här svarar myndigheten på Vägen ut:s frågor om missförhållandena som uppdagats, bland annat sexuella övergrepp.

Text: Matthias Matsson

Inspektionen för vård och omsorg (IVO) är den myndighet som ansvarar för att lagar och regler efterlevs inom hälso- och sjukvård och verksamheter som bedriver omsorg enligt socialtjänstlagen. Här har myndigheten en avgörande roll i de missförhållanden som uppdagats på de statliga ungdomshemmen.

Ett sådant missförhållande är rapporterna om övergrepp. I en rapport från World Childhood Foundation och Barnrättsbyrå från i år framkom genom dokumentation från SiS och IVO fem inrapporteringar i månaden av sexuella kränkningar eller övergrepp från personal (se sid 8–9).

Vägen ut sökte IVO:s generaldirektör Sofia Wallström för att ställa några frågor. Vi fick svar via mejl från presschefen Adam Alfredsson.

Hur ser möjligheterna ut att rapportera oegentligheterna inom SiS till er?

– I de fall det förekommer allvarliga missförhållanden eller risk för allvarliga missförhållanden vid någon av SiS verksamheter ska SiS själva snarast anmäla det till IVO genom en lex Sarah-anmälan. Det finns flera möjligheter för bland annat barn och unga, anhöriga och personal att lämna tips eller klagomål till IVO. Upplysningar som inkommer till myndigheten kan leda till tillsyn och

man kan vara anonym. IVO genomför också en årlig tillsyn av SiS, vilket bland annat innebär att en inspektion genomförs oanmält eller föranmält. I samband med dessa inspektioner samtalar IVO med de barn och unga som samtycker till det.

Trots att detta uppmärksammats åtskilliga gånger och ni som myndighet ska se till att lagar och regelverk efterlevs fortsätter det. Vad är det som brister?

– IVO påtalar brister och ställer krav på åtgärder inom ramen för den tillsyn som genomförs. Det är sedan SiS ansvar att vidta de åtgärder som krävs samt följa upp att de åtgärder som genomförts får avsedd effekt. IVO följer upp de åtgärder som vidtagits och ställer krav i de fall brister återkommer eller inte avhjälpes.

Med anledning av att organiserade brottslingar kommer i kontakt med ungdomar på högriskinstitutioner, finns det något ni anser brister med

rådande lagstiftning och regelverk?

– SiS ansvarar för att ge vårdinsatser inom ramen för LVU men också i verkställandet av LSU-påföljder. SiS tar emot en mycket heterogen målgrupp där placerade barn ofta har komplexa och skiftande behov. Detta innebär förstås stora utmaningar och ställer stora krav på att verksamheten anpassas efter dessa behov.

En del barn- och unga har tidigare erfarenhet av kriminalitet/kan vara kriminellt belastade. SiS ansvarar för att ha en verksamhet, en vård och behandling samt en skolverksamhet som är anpassad för dessa ungdomar. SiS ska ha kunskap och erfarenhet om målgruppen, deras problematik och behov för att kunna ge en trygg och säker vård. Som ett led i att erbjuda en trygg och säker vård har SiS en lagstadgad skyldighet att inför anställning kräva att få se utdrag ur polisens misstanke- och belastningsregister. IVO har i tillsynen i några fall konstaterat brister i detta avseende och ställt krav på åtgärder. ■

HÅRDARE TAG GER KRIMINALVÅRDEN UTMANINGAR

Den spektakulära rymningen från Tysslinge aktualiserade Kriminalvårdens del i arbetet mot den organiserade ungdomsbrottsligheten. De straffskärpningar och utvidningen av verksamheten som förs fram i den generella debatten om brott och straff kommer givetvis påverka Kriminalvården. Hur ser Kriminalvårdens generaldirektör Martin Holmgren på det nya läget?

*Text: Matthias Matsson
Foton: Kriminalvården*

En sjuuttonåring intagen på SiS-institutionen Tysslinge fritogs den 13 april efter ett tandläkarbesök i Södertälje. Sjuuttonåringen transporterades av tre kriminalvårdare. Två maskerade personer hotade Kriminalvårdens personal. Ett vittne berättade till SVT Nyheter att hela fritagningen inte tog mer än cirka tio sekunder. Även om sjuuttonåringen var en SiS-klient pekar händelsen på att den organiserade ungdomsbrottsligheten även påverkar Kriminalvården.

– De väpnade fritagningarna är oerhört allvarliga händelser som innebär en tydlig eskalering av den våldsnivå som kriminalvårdare i yttre tjänst konfronterats med i sitt arbete, berättar Martin Holmgren, Kriminalvårdens generaldirektör, i ett mejl till Vägen ut.

Säkerheten behöver ökas vid transporter och för det krävs effektiva motåtgärder, menar han och pekar på att Kriminalvården på kort sikt infört en ny rutin för bokade sjukvårdsbesök.

– För att minimera information om besöken läcker ut, samtidigt som vi analyserar hur vi på olika sätt kan höja säkerheten vid transporter framåt, säger Martin Holmgren.

Ungdomar är som sagt inte Kriminalvårdens målgrupp, frihetsberövade ungdomar tillfaller SiS. Enligt en

rapport från Brå (från 2019) som studerade återfall i brott inom ett år efter det som i Kriminalvårdens statistisk kallas ingångshändelse, frigivning från anstalt eller andra påföljder, var andelen återfall i brott som högst hos de med ungdomsvård som påföljd. Så många som 48 procent återföll i brott.

Martin Holmgren

Men för påföljder överlag, alltifrån fängelse till böter och rättspsykiatrisk vård, ser det annorlunda ut. En av fyra (24 procent) återföll i brott. Mellan 2010 och 2019 har det också skett viss minskning i återfall i de flesta kategorier av påföljd.

30 procent av dem som får påföljder inom Kriminalvårdens verksamhet återfaller inom tre år, enligt myndighetens egen statistisk. Martin Holmgren menar att deras fokus är att intagna ska komma bättre ut.

– Behandlingsprogram, sysselsättning, skola och annan strukturerad verksamhet under verkställigheten syftar till att minska risken för återfall i brott, säger Martin Holmgren.

På frågan om han är nöjd med hur återfallsfrekvensen ser ut svarar han.

– Utifrån de utmaningar vi har inom Kriminalvården idag, med det ansträngda platsläget, är jag nöjd med att siffrorna är stabila.

Kriminalvården står inför utmaningar i och med den fokus på kriminalitet och den roll som det grova våldet i den organiserade ungdomsbrottslingar spelar i den politiska debatten. Regeringspartierna inklusive samarbetspartiet SD har lagt fram flera konkreta åtgärder som påverkar verksamheten. Det handlar om straffskärpningar såsom "Dubbla straff för gängkriminella" och "Kriminalisering av deltagande i kriminella gäng".

Martin Holmgren berättar om en ansträngd situation med 100 procents beläggning i häkten och anstalter. Myndigheten expanderar, men lider samtidigt av en personalbrist som riskerar att påverka förmågan att bygga ut ytterligare. Straffskärpningar påverkar verksamheten "kraftigt", enligt Martin Holmgren.

– De reformer som föreslås i Tidöavtalet innebär behov av fler anstalts- och häktesplatser samt av fler medarbetare. Det handlar om åtminstone en fördubbling av redan

planerad expansion, säger Martin Holmgren och pekar på att tiden och i vilken takt reformerna ska implementeras påverkar.

Om vi så avslutar med temat fördetta nummer: "Vem har ansvaret?", vad har då Kriminalvården för del i samhällets ansvar mot ungdomarna och att de inte ska hamna i organiserad brottslighet?

Martin Holmgren säger att Kriminalvården arbetar med att verkställa straff och verkar för minskade återfall i brott. Vidare samverkar myndigheten med Polisen och Arbetsförmedlingen, om till exempel avhoppverksamhet och förberedelser inför frigivning.

– Genom en human kriminalvård och evidensbaserade insatser bidrar vi till färre återfall och ytterst till ett tryggare samhälle, säger Martin Holmgren-

Kriminalvården står alltså inför tuffare tider. Samtidigt har arbetet en effekt som missas i en svart/vitt debatt. ■

RYMNINGAR OCH ÖVERGREPP PÅ SIS-INSTITUTIONER

Övergrepp och spektakulära rymningar har präglat medierapporteringen av SiS (Statens institutionsstyrelse) arbete med frihetsberövade ungdomar. Med tanke på deras uppgift att verkställa domar som berör ungdomar har de en särskild viktig roll i kampen mot den organiserade ungdomsbrottsligheten. Samtidigt finns det ljusglimtar.

Text: Matthias Matsson

Två fjortonåriga pojkar rymde från ett SiS-hem i Göteborg i början av maj. Pojkarna satt misstänkta för två separata skjutningar, varav en hade skjutit med automateld mot en lägenhetsdörr i december. Helgen samma vecka rapporterades i Expressen att en av pojkarna greps i Haninge, enligt Expressen. På söndagen var båda pojkarna tillbaka på SiS-hemmet, enligt P4 Göteborg.

En pojke rymde samma vecka från ett SiS-hem i Råby. Pojken hade

begått brott och satt på en öppen avdelning, som en del av en återanpassning i slutet av sin verkställighetstid. Han rymde efter beviljad utevistelse och hade bara dagar kvar av sin verkställighet. Enligt institutionschef Maria Hulthén innebar avvikelsen ingen risk för allmänheten.

Värre var händelsen med den sjuttonåring som rymde från SiS-institutionen Tysslinge den 13 april efter ett tandläkarbesök i Södertälje. Två maskerade personer hotade

Kriminalvårdens personal och fritog sjuttonåringen under ett tiotal sekunder, enligt vittnen (se sid 6). Sjuttonåringen satt för ett mord på en 55-årig man på ett gym i centrala Stockholm. Mannen var inte det tilltänkta offret.

I fallet med rymningarna från SiS-hemmet i Göteborg och Tysslinge har dessa varit möjliga på grund av kommunikation med utsidan.

– En polis jag pratat med som besökt SiS-hemmen liknar det med ett LinkedIn för unga kriminella. Hans bild var att unga kriminella öppet skröt om vilka äldre kriminella de var kopplade till och olika betalningar de fått, säger åklagare Lisa dos Santos till Aftonbladet.

KRIS och Unga KRIS sitter i SiS brukarråd som samlar organisationer som ska företräda ungdomarna på SiS-ungdomshem (se Vägen ut #3-2022). Med anledning av detta får våra föreningar information utskickat om saker som berör SiS-verksamhet. I ett utskick skriver SiS generaldirektör Elisabet Åbjörnsson Hollmark om avvikningar och hur de följer upp dem. SiS skriver att myndigheten behöver

Elisabet Åbjörnsson

skärpa följsamheten av säkerhetsrutinerna. En viktig del för att minska avvikelser är andra rättsliga verktyg och mer ändamålsenliga lokaler, menar man.

Här kan det passa att ta upp utmaningen med tillgången till telefon och internet. Under det senaste mötet med SiS Brukarråd la Elisabet Åbjörnsson Hollmark till exempel fram att man har lagstöd att begränsa kommunikationen, men att det skulle behövas en mer generell bestämmelse för högriskinstitutioner vilket det inte finns lagstöd för idag. SiS skulle vilja att det är som på Kriminalvården där man måste söka anstånd om tillgång till telefon, istället för tvärtom som det är idag.

I utskicket skriver SiS att ungdomsvårdsavdelningen har gått upp i stabsläge, att SiS samlar säkerhetsamordnare och förtydligar säkerhetsnormeringarna som gäller, att man gör en översyn av ungdomshemets rastgårdar samt skjuter till extra medel för byggnation och bemanning.

– *Vi fortsätter vårt utvecklingsarbete på bred front med att stärka SiS inom en rad områden; utbildning, bemanning, lokaler och vi för dialog kontinuerligt om våra rättsliga verktyg och förutsättningar, säger Elisabet Åbjörnsson Hollmark i utskicket.*

SiS har haft 90 avvikelser under 2023, vilket ändå innebär en minskande trend sedan förra året, uppger SiS i utskicket.

En utmaning till för myndigheten är de övergrepp som framkommer enligt granskningar och rapporter, senast i rapporten "Vem ska

tro på mig?" från World Childhood Foundation och Barnrättsbyrå.

Av rapporten framgår att det sker omfattande sexuella övergrepp och kränkningar mot barn på de statliga ungdomshemmen, där barn och ungdomar frihetsberövas enligt lagen om särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU) samt Lagen om verkställighet av sluten ungdomsvård (LSU). Det senare är ett alternativ till fängelsestraff för ungdomar.

Rapporten visade, genom dokumentation från SiS och IVO från 2022, på fem inrapporteringar i månaden av sexuella kränkningar eller övergrepp från personal. I alla fall utom ett handlade det om manlig personal som utsatte frihetsberövade flickor. I genomsnitt blev en SiS-anställd per år dömd för våldtäkt mot ett barn.

På det senaste SiS-brukarrådsmötet var denna fråga givetvis en hög angelägenhet. Medlemsorganisationerna har länge föreslagit fler, om inte utslutande, kvinnlig personal på institutioner med flickor. Det var ett förslag som generaldirektör Elisabet Åbjörnsson Hollmark tog till sig.

En föreslagen åtgärd är strävan efter 70 procent kvinnliga medarbetare där det är flickor i verksamheten, särskilt på natten, då flickorna känner sig utsatta. Detta blir en utmaning då det är fler manlig personal på natten, uppger Elisabet Åbjörnsson Hollmark. På mötet framkom också att myndigheten tillsätter en utredning om en central oberoende klagomålsfunktion.

En utmaning blir ensamarbetet. Övergrepp kan ske vid ensamarbete, men det är också då flickorna känner sig trygga, enligt Elisabet Åbjörnsson Hollmark. Att åka bil med

kvinnlig personal diskuterades, samtidigt invände en del deltagare att vissa av flickorna känner sig tryggare med manlig personal.

Myndigheten har alltså egna interna problem. Hur ser det då ut i ett "helikopterperspektivet"? Vilket ansvar har de i samhällets kamp mot den organiserade ungdomsbrottsligheten?

En sak man bör känna till är att det är svårt att undersöka hur många ungdomar som deltar i organiserad brottslighet. Deltagande i organiserade kriminella gäng är än så länge (se sid 7) inte brottsligt och därför blir det vanskligt att föra statistik, uppger Brå i ett mejl till Vägen ut. Självrapporteringsstudier blir av förklarliga skäl också svåra att genomföra.

Fastlaget är att det skett en mycket märkbar ökning i risken att bli utsatt för skjutvapenvåld i åldersgruppen 15–29 år. Enligt en studie från 2018, publicerad i European Journal on Criminal Policy and Research, hade det över tjugo år fram till 2015 skett en femfaldig ökning i risk. Sverige hade också den internationellt sett högsta nivån i skjutvapenvåld bland unga män i Västeuropa.

Trots alla former av påföljder av brott är det de som döms till ungdomsvård som mest återfaller i brott. Enligt en rapport från Brå (2019) var andelen 48 procent inom ett år efter det som i Kriminalvårdens statistisk kallas ingångshändelse (frigivning från anstalt eller andra påföljder).

Samtidigt hade det, jämfört med 2010, skett minskningar i återfall bland alla former av påföljder. Och den största minskningen fanns bland dem som dömts till sluten ungdomsvård. ■

CHILDHOOD

WORLD CHILDHOOD FOUNDATION

FOUNDED BY H.M. QUEEN SILVIA OF SWEDEN

MAN MÅSTE KLIPPA AV ORMEN I RÄTT ÄNDE – I HUVUDET, INTE SVANSEN

Unga KRIS ordförande Jacob Fraiman säger att ansvaret för den organiserade ungdomsbrottsligheten ligger hos de äldre kriminella. Hårdare straff är därför ingen lösning, menar han.

*Text: Matthias Matsson
Foto: Baldur Bragason*

I den politiska debatten lyfter de flesta partier, från höger till vänster, hårdare straff som en lösning på ungdomsbrottsligheten. Forskare har ställt sig kritiska till att det skulle ha någon effekt. I Vägen ut #1-2022 beskrev vi till exempel hur kriminologer ifrågasätter den slopade straffrabatten som infördes förra året för personer mellan 18–20 år.

I en artikel i Göteborgs-Posten från tidigare i år uttalar sig Unga KRIS ordförande Jacob Fraiman om synen på hårdare straff för unga kriminella. Han understryker att åsikterna inte nödvändigtvis representerar hela organisationen.

– Jag har hela tiden sagt att det är fel fokus, men det handlar om en politisk agenda. Det har pratats mycket om att låsa in dem och kasta bort nyckeln, fast det finns massa studier som visar att det inte innebär någon förändring. Det är helt galet, säger Jacob Fraiman till Göteborgs-Posten.

Hårdare straff för unga är att ta sig an problemet i fel ände, menar han. Det är de vuxna kriminella, i ledarskiktet, som utnyttjar de yngre att göra deras "skitgöra", såsom att mörda.

– Man måste fråga sig vilka det är som skickar ut de här killarna. Man måste klippa av ormen i rätt ände – i huvudet, inte svansen, säger Jacob Fraiman.

Han säger att problematiken gått ned i åldrarna till 14-åringar med handgranater och "stora k-pistar som de knappt kan bära". Att det är "skitgöra",

Jacob Fraiman

som Jacob uttrycker det, märks i hur oerfarna skyttarna är. Det är många felskjutningar och skyttarna gör sig inte av med bevis, utvecklar Jacob senare till Vägen ut.

– *Barnsoldaterna är utbytbara. Om de åker in så kommer bara nästa och nästa barn, sa Jacob Fraiman till Göteborgs-Posten.*

Ett alternativ är att se över innehållet på straffet och utveckla det efter individen.

– *Man måste se till vilka ungdomar som gjort ett aktivt val och vilka som blivit utnyttjade, säger han till Vägen ut.*

Han är kritisk till fängelser och SiS-hem som förvaring istället för vård och behandling, vilket han menar

är så situationen utvecklat sig till att bli. Ungdomar i sådana miljöer riskerar att utveckla snarare än att fjärra sig från en kriminell identitet, förklarar han till Göteborgs-Posten. Istället behöver de lära sig att leva i det fria samhället.

– *Det kan göras i kontrollerade former genom elektronisk fotboja, säger han senare till Vägen ut.*

– *De behöver lära sig hur man söker blanketter, skriver cv och pluggar upp betyg. När de kommer ut är de fortfarande unga och ska söka lägenhet och jobb, men de vet inte hur. Då är det inte konstigt att de ger upp direkt, s Jacob Fraiman till Göteborgs-Posten.*

Jacob anser att det förebyggande arbetet är avgörande, samt att barn och ungdomar ska ha trygga hemförhållanden. Samhället måste fånga

upp barn och ungdomar i riskzonen för att hamna i kriminalitet. Han lyfter fram familjehem och familjecenter som avlastning för föräldrarna.

– *Alla måste jobba för att stärka våra barn. De ska inte gå med strömmen. De ska få bekräftelse och kärlek hemma så att de kommer säga nej den dagen de till exempel blir erbjudna droger, säger Jacob Fraiman.*

Jacob tillägger att han är för hårdare straff för sexualbrott. Han menar att det "liknar mordförsök" i hur det förstör människors liv.

– *Alltid när man nämner att det är fel fokus i debatten och att man behöver förbereda människor inför livet får man alltid våldtäkt som motargument. Många sexualbrottslingar ser sig inte som kriminella, säger Jacob Fraiman.*

HÄR KAN DU FIRA MIDSOMMAR

– DROGFRITT OCH HEDERLIGT

Midsommar kan för många vara en laddad helg som är kopplad till gamla minnen med alkohol, våld och misär. KRIS-föreningar runt om i landet bjuder därför in KRIS- och Unga KRIS-medlemmar på midsommarfirande.

Kom och skapa nya glada minnen tillsammans med oss i en sund och drogfri miljö.

KRIS och Unga KRIS Sundsvall:
Firar midsommar på midsommarafton.
Anmäl genom att mejla eller ringa - senast 12 juni
sundsvall@kris.a.se
060-15 12 11

KRIS och Unga KRIS Gävle:
Har midsommarfirande onsdag 22 juni.
Bjuder in medlemmar från Gävle och närliggande Stockholm och Södertälje.
Anmäl genom att mejla eller ringa föreningen:
gavle@kris.a.se
076-280 16 66

KRIS och Unga KRIS Södertälje:
Firar midsommar på midsommarafton.
Anmäl genom att mejla eller ringa föreningen:
sodertalje@kris.a.se
072-237 00 09

KRIS och Unga KRIS Göteborg
Firar midsommar på midsommarafton.
Anmäl genom att mejla eller ringa föreningen - senast 19 juni
goteborg@kris.a.se
076-612 03 86

VAD ÄR POÄNGEN MED ATT SLUTA MED DROGER?

Text: Yuho Furukawa

Så sa en man, som upprepade gånger suttit fängslad för att ha använt droger, till mig i en intervju på ett japanskt frivårdskontor. Vid den tiden arbetade jag på ett lokalt frivårdskontor och gav råd till dem som släppts från fängelset. Det var inte mycket jag kunde göra för dem mer än att de fick ett enkelt boende och lite pengar. De vill inte bli tagna av polisen igen och hamna i fängelse, men det betyder inte att de har en plats i samhället. Jag har mött många människor som inte hittat en anledning till att vara en del av samhället. Varför går du inte till NA, frågade jag. Vid den tiden visste jag inte vad NA var. Han sa att han aldrig träffat någon som slutat ta droger. Jag går inte dit, sa han. Det är ett farligt ställe. Han sa att du kan inte förstå hur jag mår.

Han lämnade mig innan vi kunde mötas i ett samtal. Jag kände mig hjälplös. Ingen av mina klienter har något hopp om att komma på fötter igen. Under mitt arbete som stödperson hade jag bara sett dem som återfallit till drogmissbruk och hamnat i fängelse igen. Jag hade aldrig sett någon som tillfrisknat.

I behandlingsprogrammet som mitt arbete erbjöd satt tuffa män med armarna i kors och stirrade

på varandra. Handledaren bad dem vara ärliga kring sitt droganvändande. Ingen pratade om sina inre tankar i en så obehaglig atmosfär. Om du är ärlig och säger att du har använt droger kommer du att testas. Är du positiv förs du till polisen. Jag trodde att jag var en bra handledare, men så fort jag hörde att någon tagit ett återfall var jag tvungen att lämna över min klient till polisen. Jag var trött på den dubbla naturen i arbetet, att försöka stötta och att samtidigt vara tvungen att anmäla. Jag visste inte hur jag skulle få dem att lita på mig, prata med mig och lyssna på mig.

Jag hörde talas om KRIS för första gången vid FN:s kongress om förebyggande av brott och straffrätt. Kyoto-kongressen hölls i Kyoto, Japan i mars 2021. På grund av coronapandemin tittade jag på kongressen online. I centrum på scenen för denna globala och internationellt viktiga konferens satt en storvuxen före detta brottsling och drogmissbrukare – Ali Reunanen. Han höll ett bra tal om vad KRIS är, hur medlemmarna hjälper varandra att återhämta sig och hur viktig deras organisation är för det svenska samhället. Jag kunde inte tro att det fanns en organisation där före detta brottslingar, som jag trodde bara ville få stöd, stöttade varandra och återintegrerades i samhället. Och

jag blev verkligen förvånad över att se Ali applåderas i en lokal där experter från hela världen samlades. Alis tal var för mig ett budskap om hopp. Fram tills då hade jag alltid trott att det var jag som måste hjälpa. Talet fick mig att inse att personerna i fråga själva har den makten. Jag visste att jag var tvungen att åka till Sverige för att träffa den där stora mannen med de vänliga ögon och för att träffa KRIS och se vad som pågick.

Min första chock var att Ali, som väntade på Arlanda flygplats, >>>

Yuho Furukawa, 36 år

Yuho har studerat psykologi vid Waseda Universitetet, Japan, och avlagt en bachelor's degree (kandidatexamen).

Hon har sedan 2009 arbetat vid Ministry of Justice (Justitiedepartementet), Japan, som handläggare. Hon har även erfarenheter som frivårdsinspektör.

Yuho fick av det japanska justitiedepartementet uppdraget att under sex månader följa frivilligorganisationen KRIS arbete.

var mycket större än jag hade föreställt mig. Den andra chocken kom i början av augusti, strax efter att jag kommit till Stockholm, då jag åkte med till ett 12-stegskonvent. Det var ett evenemang som samlade deltagare från hela Sverige. Där lyssnade jag på flera talares livsberättelser, vilka Ali översatte till engelska, och jag blev verkligen förvånad. Det var som om jag hörde min egen historia.

Jag brukade dagligen dricka alkohol i Japan, men jag uppfattade aldrig att det var ett problem. Trots att jag drack störde jag aldrig andra, och jag trodde inte att jag hade ett problematiskt drickande. Jag hade aldrig sett mig som missbrukare. Talarnas berättelser gav mig stor insikt kring mina känslor när jag drack, mina tankar och det faktum att jag trodde att jag hade kontroll. Där, den dagen, som var min fjärde rena dag, insåg jag att jag var en beroende. Det var början på min resa som forskare och som beroende. Samtidigt som jag lärde känna KRIS började jag gå på engelsktalande 12-stegsmöten.

Under mitt halvår i Sverige var jag förvirrad och frustrerad. Jag misstänker att jag gått igenom en väg som liknar den som "normala" missbrukare går igenom. Jag förstod inte svenska så jag var ofta frustrerad även av språkliga skäl. Jag kände att jag satt fast i mina tankar. Jag hade så många känslor, så många tankar, så många åsikter, men jag kunde inte kommunicera dem. Jag trodde att ingen kunde förstå min smärta och min förtvivlan.

Efter tre månader som nykter i Sverige grät jag varje gång jag deltog i möten, både på KRIS och på 12-stegsmöten. Det var första gången jag bodde i ett annat land än Japan, och det var första gången jag levde som en tillfrisknande beroende.

Efter att ha kommit hela vägen från Japan till Sverige förstår jag att de saker jag verkligen ville veta mer om händer mitt framför mina ögon. Men att jag går förbi utan att förstå det väsentliga. Jag var alltid otålig och rädd att jag inte skulle kunna leva upp till omgivningens förväntningar. "Jag kanske inte skulle ha kommit hit." Om och om igen väcktes samma farhågor. Varje gång stod någon från KRIS

Yuho Furukawa, Ali Reunanen

bredvid och sa: "Du är på rätt plats och i rätt riktning. Det kommer att bli bra" och gav mig en varm kram.

Jag har fått många erfarenheter av medlemmarna i KRIS och det skulle vara omöjligt att lista dem alla. Jag har besökt fängelser och fikar med interner, besökt människor på behandlingshem och halvvägshem. Jag har också arbetat en dag i en "matbank". Att lära mig äta kräftor för första gången på ett kräftkalas, baka gult julbröd (som smakade fruktansvärt) och gå på promenader med medlemmarnas hundar har varit roligt och intressant. Jag har också underbara minnen av människor vi besökte i KRIS-Finland. Överallt hjälpte KRIS-medlemmar mig hängivet. De lärde mig att hjälpa andra leder till mitt eget tillfrisknande. Vi fikade, åt tillsammans och ibland tänkte vi ljus och pratade om livet.

Många gånger snubblade jag och kände förtvivlan, men jag kom alltid tillbaka igen. Medlemmarna berättade generöst för mig om sina liv, utan att dölja sina svagheter eller patetiska delar. Berättelser som var så

fantastiska att jag saknar ord. Ibland var det på bruten engelska, ibland genom översättningar som projicerades på skärmen på min telefon.

Medlemmarnas kraftfulla och ärliga ord övervann lätt språkbarriären och berörde mitt hjärta. Innerst inne förstod jag vad som var viktigast i livet. Först då insåg jag att denna upplevelse var det viktigaste jag fick genom att komma till Sverige och att jag hade fick den gåvan från medlemmarna i KRIS. Under den här resan kunde jag se mig själv genom livshistorierna som andra berättade för mig, upptäckta saker jag inte visste och sätta ord på svagheter jag hade förbisett. Tack vare stödet från KRIS-medlemmarna, som alltid bekräftade mig, blev min vistelse i Sverige fortsättning på min utveckling och mitt tillfrisknande.

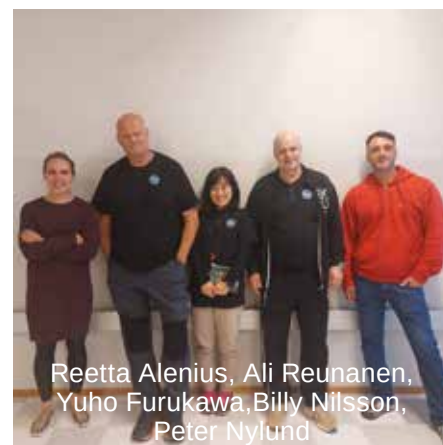
Japans straffrättssystem har länge fokuserat på att låsa in och att straffa brottslingar. Den bakomliggande tanken var att ju mer de led i fängelset, desto mer ångrade de sina missgärningar och desto mer reflekterade de över sig själva. Brottslingars togs

Yuho Furukawa, Emelie Kristensson

Yuho Furukawa, Minna Kyyhkynen

Reetta Alenius, Ali Reunanen,
Yuho Furukawa, Billy Nilsson,
Peter Nylund

bort från ett normalt liv. Få människor ville veta hur deras liv hade sett ut fram till dess. Det är först nyligen som Japan har börjat tänka allvarligt på att förhindra återfall i brott, och att brottslingar först måste omvärdera sina liv och ta steg mot tillfrisknande. Japan börjar inse vikten av förövares rehabilitering och behandling och går mot ett mer humant, nytt och effektivt system. Å andra sidan är det inte lätt för många japanska brottslingar att möta sig själva. Japaner är kulturellt lärda att de ska dölja sina sanna känslor och att de ska vara trevliga mot andra även på bekostnad av dem själva, att det ska vara harmoni i gruppen. Traditionella könsvärderingar lever fortfarande kvar i hög grad och många tycker att det är en skam att visa sin sårbarhet inför andra. Japan är inte redo att prata om hjärtat och bli ordentligt helade.

Men jag tror att människors hjärtan är desamma även om länderna och språken är olika. Vid KRIS- och 12-stegsmötena var de berättelser och erfarenheter medlemmarna delades i linje med vad jag hade hört från

klienter som kriminalvårdstjänstemän i Japan. Barndomstrauman och annat som driver människor till brott och känslorna inför rehabilitering. Jag tror alla har lika stor styrka att kunna komma tillbaka.

Som kriminalvårdare hade jag alltid arbetat med kriminella i en styrande befattning, men i Sverige möttes jag av ett annat sätt att arbeta med beroende och kriminalitet. Jag mötte många problem och såg lösningar med stöd av KRIS-medlemmarna. Det förändrade mina värderingar. Jag vet hur smärtsamt och svårt det är att förändra sitt liv, att ge upp de substanser man är beroende av och att möta sina verkliga problem nyktert. Jag tror att de är de människor som bäst vet hur varma och överväldigande snälla kramar och ord från dem som känner samma smärta kan vara.

Från och med nu kommer jag att behandla mina klienter med respekt. Deras erfarenheter och deras existensen kommer att kunna hjälpa den som fortfarande är i mörkret. Jag vill att mina japanska klienter ska inse

styrkan i dem och värdet av deras upplevelser. Jag tror att jag kan spela en aktiv och påverkande roll i samhället. Jag tror att förvaltningen och tidigare kriminella ska kunna samarbeta mer. Jag hoppas att det straffrättsliga japanska systemet ska öka möjligheterna för anställda att fatta beslut på eget initiativ, och inse värdet av klienternas erfarenheter och den roll de förväntas spela i samhället.

Nationell politik kan förändra människors liv. Från och med nu kommer jag att vara involverad i beslutsfattande, samtidigt som jag tydligt föreställer mig ansiktena på varje person jag har arbetat med, i hopp om att deras liv kommer att bli lite bättre.

För mig var KRIS en speciell plats fylld av sinnesfrid och kärlek, som gav mig ett varmt välkomnande och en kram. Jag kom till Sverige ensam, men jag var inte ensam. Tack för att ni funnits vid min sida. Jag hoppas att få återvända till Sverige och återförenas med mina kära vänner från denna resa.

Tills dess MATANE! (Hejdå!) ■

DET HÄR KAN DU BLI BEROENDE AV

Unga KRIS får många frågor om droger, alkohol och annat riskfyllt bruk. Vägen ut väljer därför att ge information om droger, tobak och energidrycker för nyfikna unga.

Text: Matthias Matsson

Vad är en drog?

Man kan beskriva en drog som att det är något skadligt som man kan bli beroende av. Det finns lagliga droger och olagliga droger.

Olagliga droger är till exempel cannabis, kokain och amfetamin. Olagliga droger brukar kallas narkotika. En laglig drog som ställer till mycket skada är alkohol.

Även vissa mediciner kan kallas droger och användas som narkotika. Till exempel smärtstillande medicin och sömntabletter som tramadol och bensodiazepiner, som också kallas benso.

Som medlem i KRIS och Unga KRIS får man inte dricka alkohol eller använda narkotikaklassade medel.

Energidrycker och koffein

Ämnet koffein hittar man i kaffe, te och i olika sorters läsk såsom cola och energidrycker.

På sätt och vis kan man kalla koffein en drog. Det påverkar det centrala nervsystemet, det system som skickar signaler från hjärnan till kroppen, och som kan göra dig beroende.

I Sverige är den vanligaste drycken med koffein kaffe. Den har haft en del fördelar.

Kaffet spelade en roll i att få svenskarna att dricka mindre alkohol. Förr i tiden bjöd man på öl, svagdricka och ett glas brännvin på samma sätt som vi nu dricker kaffe. Måltidsforskaren Richard Tellström, känd från Historieätarna förklarar:

– Men med nykterhetsrörelsen ansågs det opassande att bjuda på sprit, men också öl och eftersom man ville ha en dryck som man kunde bjuda artigt på så kom det att bli kaffet.

Det kan kanske låta löjligt att ta upp koffein som en drog. Många affärer sätter dock en åldersgräns på 15 år för köp av energidrycker. Det finns en anledning till det. Får man i sig för mycket koffein kan man drabbas av:

- sömnproblem,
- huvudvärk,
- ångest och oro,
- yrsel och hjärtklappning.

Alldeles för stora mängder kan i värsta fall ge illamående, kräkningar och diarré.

Vuxna väger mer och tål därför mer koffein. Vuxna brukar också vara mer vana vid koffein. Energidrycker innehåller ofta lika mycket eller mer koffein än kaffe. Det är mycket mer än vad som finns i en burk cola.

Det är därför viktigt att inte använda energidryck för att släcka törsten. Energidryck är inte läsk. Man bör heller inte dricka energidryck sent på kvällen.

Att använda energidryck tillsammans med alkohol är en dålig idé, till och med för vuxna. Det gör att man inte uppfattar hur full man är och gör att man lätt dricker för mycket.

Cigaretter och snus

Tobak består av torkade blad från tobaksplantan. Det kan användas på många olika sätt, men det vanligaste sättet i Sverige är snus och cigaretter.

Tobak har använts i tusentals år. Till Sverige kom det under 1600-talet med soldater som återvände hem från trettioåriga kriget. Det började användas stort först på 1800-talet, både som snus och för att röka. Rökning tog fart först efter andra världskriget.

I början hade Sverige ett tobaksmonopol, precis som vi nu har alkoholmonopol. Det innebar att endast staten fick sälja tobak, precis som endast staten får sälja alkohol.

Detta avskaffades, men med tiden har man lärt sig ännu mer om tobakens skador. Även om det får säljas fritt begränsas det på annat sätt. Här är några lagar: >>>

- Man får inte sälja till någon under 18 år.
- Man får inte göra reklam för tobak.
- Den som köper tobak måste få veta om skadorna. Det brukar synas med varningstexter.
- Man får inte röka på sjukhus, på restaurang, inomhus, i skolor eller på många andra platser.

Varför är det så? Det finns många olika saker du kan göra som kan leda till att du blir sjuk och till och med död. Alltifrån dåliga matvanor till att träna för lite.

I Sverige är tobaksanvändning den största vanan som riskerar att göra människor sjuka och att dö. Till exempel kan rökning öka risken för dessa sjukdomar:

- olika former av cancer,
- hjärt- och kärlsjukdomar,
- diabetes,
- sjukdomar och infektioner i andningsorganen, från näsan till lungorna.

Man behöver inte heller röka själv för att drabbas av skadorna. Passiv rökning innebär att man utsätts för andras rökning. Passiv rökning ökar risken för lungcancer och hjärt- och kärlsjukdomar.

Alla skador rökningen orsakar gör att många inte tycker snus är en stor fråga, men snus är inte ofarligt.

- Snus kan ge skador på det ställe snuset placeras. Skador som inte försvinner.
- Ökad risk att dö veckorna efter en hjärtinfarkt.
- Risk för diabetes.
- Möjlig risk för olika sorters cancer.

E-cigarett och nikotinsnus

E-cigarett eller att vejpa och nikotinsnus börjar bli allt vanligare. Det är produkter utan tobak.

Tobaksindustrin försöker framställa att vejpa som ett sätt att sluta röka, men det är tveksamt. Forskning visar snarare att de som vajpar använder både e-cigarett och vanliga cigarett.

Nikotin i sig är skadligt och beroendeframkallande. Det kan ha negativ effekt på både hjärta och kärl. Samtidigt är detta nya produkter och vi vet inte exakt hur skadligt det är.

Jag vill sluta röka eller snusa

De flesta får abstinensbesvär av att sluta röka och snusa. Ett vanligt

sådant är ett starkt sug efter att röka eller att snusa. Det brukar hålla i sig i 20–30 sekunder. Att sluta röka eller snusa kan vara svårt, men abstinensbesvären brukar gå över efter en till två veckor.

Behöver du hjälp under tiden kan ringa Sluta röka-linjen eller 1177. Du kan också kontakta vårdcentralen eller Folk tandvården.

Sluta röka-linjen: 020-84 00 00

Alkohol

Precis som tobak har man använt alkohol i tusentals år. Man har hittat fynd från stenåldern som visar på alkoholjäsning. Mjödet, hongunsvin, var länge dominerande i Norden. Sedan kom ölet och därefter spriten.

Under 1800-talet drack man otroligt mycket i Europa och Nordamerika. Detta fick allvarliga konsekvenser med utbredd alkoholism.

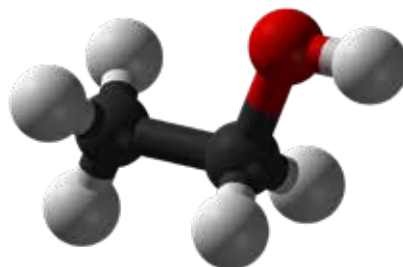
Under samma tid växte det fram tre rörelser som varit avgörande för vår demokrati och hälsa: arbetarrörelsen, frikyrkorörelsen och nykterhetsrörelsen.

Inom nykterhetsrörelsen fick man inte dricka alls för att bli medlem. Så ser det också ut idag. KRIS och Unga KRIS är en del av en hundraårig tradition på det viset. Vi är en del av nykterhetsrörelsen.

Arbetet mot det utbredda supandet hjälpte. Mellan 1800-talet och 1900-talet fram till 1950-talet sjönk alkoholkonsumtionen mycket.

1922 höll Sverige en folkomröstning. Skulle det vara olagligt med alkohol? Nej-sidan vann, men med bara en procents övertikt.

1920 tog det statliga bolaget Vin och Sprit AB över all försäljning av alkohol. Det gör de än idag fast de heter Systembolaget AB.

Etanol, C₂H₅OH, även kallad fyllerhunden

Det finns en rad lagar kring alkohol. Dels lagar som begränsar unga personer mellan 18–20 år från att dricka. Dels lagar som gör det mycket svårt att göra reklam för alkohol.

Alkohol har länge varit en del av vår kultur. Det gör det svårt att förbjuda på samma sätt som man förbjuder andra droger. Men skadorna blir stora både för samhället och för den som dricker.

Alkohol är framför allt den största risken för ohälsa bland ungdomar mellan 15–19 år. Det beror på att alkohol bidrar till och finns med vid:

- beroende och missbruk,
- självskadande beteende,
- våld,
- trafikolyckor och andra olyckor.

Ungefär 300 000 svenskar har ett beroende av alkohol. Det bidrar till att mellan 2000–3000 svenskar dör varje år av alkoholskador. Alkohol är också den största risken för en person att få cancer.

Att köra bil full är livsfarligt. Den som kör med 0,2 promille alkohol i blodet kan dömas till antingen böter eller fängelse. För en vuxen räcker det med en halv liter lättöl för att komma upp i 0,2 promille.

Den som döms till rattfylleri får sitt körkort indraget och får inte köra bil under en viss tid. Körkortet kan dras in från sex månader upp till tre år. Är det indraget i mer än ett år måste man göra ett nytt kör- och kunskapsprov för att få köra igen.

Cannabis

Cannabis är namnet på en växt som har flera användningsområden, såsom tillverkning av rep och tyger. Men mest känd är den nog som del av olika sorters narkotika.

De gröna cannabisbladen kan torkas och rökas, då kallas det marijuana. Man kan pressa samman kåda från växten och få en brun produkt, då kallas det hasch.

Cannabis är den vanligaste narkotikan i Sverige. Så har det inte alltid varit. Under en stor del av 1900-talet var amfetamin vanligare. Framförallt för att amfetamin användes som medicin för bland annat viktminskning.

På 1960-talet och framåt ökade användningen av cannabis i västvärlden. Detta tog sig även till Sverige, särskilt under senare år.

Narkotikan är numera till största delen en del av gängkriminaliteten

och bidrar därför till våldet ute på gatorna. Att köpa cannabis i Sverige innebär alltså med stor sannolikhet till att bidra till gatuvåld.

Det finns flera risker med cannabis. Både av att använda det vid ett enstaka tillfälle och under en längre period. Ett cannabisrus kan innebära:

- Försämrat minne, svårt att planera, att ta beslut och reagera.
- Ångest, panikattacker och hallucinationer.
- Försämrad motorik och förmåga att köra bil.

Den som kör bil påverkad av cannabis eller andra droger kan dömas till böter eller fängelse. Man riskerar också att få sitt körkort indraget.

Att använda cannabis under en längre period kan innebära:

- Beroende, 10 procent av dem som använder cannabis någon gång och hälften av dem som använder cannabis varje dag får ett beroende.
- Problem med relationer, arbete och skola.
- Psykoser och möjlig risk att utveckla schizofreni.

Jag har rökt för mycket! Vad ska jag göra?

Att få ångest och panikkänslor kan vara mycket obehagligt, men händer det behöver du tänka:

- Det kommer gå över! Det varar inte för evigt!
- Du kommer inte att dö!

Man kan också få blodtrycksfall, vilket kan leda till svimning. Då behöver du lägga dig ned. Försök fokusera på annat. Det kan hjälpa att prata med någon annan.

Cannabis och psykisk ohälsa

Cannabis, och andra droger, kan utlösa psykoser. En psykos innebär att man får en annan upplevelse av verkligheten. Man kan till exempel höra röster eller känna sig förföljd.

Detta kan komma plötsligt, hålla i sig i några veckor och i värsta fall flera år. Den som lever med psykisk ohälsa har lättare att få psykoser.

Detta är ovanligt, men kontakta din vårdcentral om du tror att du upplever en psykos. Är det akut ring 112.

Ska det vara lagligt? – Fyra bollar i luften samtidigt!

Det sker en debatt om det ska vara lagligt med narkotika. Denna debatt

handlar mest om cannabis. I vissa länder har det legaliserats på olika sätt. Men det kan vara bra att tänka på vad man faktiskt pratar om.

• Narkotika i vården

Detta är en helt annan diskussion än den om att knarka. Vissa mediciner innehåller samma ämne som vissa droger och kan hjälpa folk som inte har missbruk.

Så kallade narkotikaklassade mediciner får man endast ta om man får dem utskrivna av läkare. Det är olagligt och farligt att sälja dem vidare.

En del säger också att cannabis borde användas som medicin. Hur mycket det hjälper är oklart. I USA kan man få medicinsk cannabis, men systemet är lätt att utnyttja. Man får inte cannabis från apotek utan från ett uthämningsställe av personer som inte är läkare.

CBD är ett ämne från cannabisväxten. Det kan finnas i vissa produkter som säljs som "hälsokost." Det säljs alltså inte som medicin.

• Sveriges narkotikalag

I Sverige får man inte ha, använda, köpa och sälja narkotika. Man får inte heller tillverka narkotika.

Bryter man mot detta kan man få böter eller fängelse. Påföljden beror på hur allvarligt brottet är och vilken ålder man har.

• Avkriminalisering

Detta innebär att det är tillåtet att använda en viss mängd narkotika. Men det kan fortfarande vara förbjudet att sälja och tillverka. Så ser det ut i vissa länder.

• Legalisering

Detta innebär att narkotika är lagligt i mindre eller större skala. Det kan vara lagligt i hela landet eller vissa delar av landet.

I Uruguay blev det helt lagligt. Man

trodde att man kunde komma åt gängvåldet på det sättet. Det har visat sig att man ändå har ett lika stort problem med gängvåld.

I Kanada och vissa delar av USA finns en stor industri där man tjänar pengar på cannabis. För dem som tjänar pengar på cannabis ligger ett intresse av att inte visa skadorna.

Det är viktigare att visa hur lockande det är. Det ser man i USA där cannabis säljs i många olika varianter, till och med som godis.

Om någon framställer cannabis som att det inte är så farligt får man tänka på intresset som finns bakom.

Jag känner någon som har problem med droger och alkohol

Alkohol- och narkotikaproblem påverkar även den som inte har problemen själv.

Det är svårt att bo med någon som har problem med alkohol och droger. Det är inte ditt fel att vuxna betar sig illa. Du ska inte ta på dig ansvaret. Du har rätt att känna dig trygg hemma och ska få hjälp att förändra det. Tala med en vuxen du litar på. Du kan också tala med din ungdomsmottagning eller socialtjänsten.

Om det är bråttom och någon gör dig illa eller hotar dig: ring 112.

Bra hemsidor:

- Umo.se
- 1177.se
- www.slutarokalinjen.se
- aa.se

Källor:

Folkhälsomyndigheten, Livsmedelsverket, Indikatorlabbet, Systembolaget 1177.se, doktorn.com, apoteket.se, Lawline.se

Beroende och droger (2010, Studentlitteratur), Cannabis (2011, Johan Anderberg), Vi ger oss aldrig (2022, Johan Wicklen)

Alkohollagen, Tobakslagen, Lagen om straff för vissa trafikbrott, Körkortslagen,

Texter publicerade i Psychoactive Drugs (Mohamed Ben Amar, Stéphane Potvin. 2007), Curr Psychiatry Rep (Charles Ksir, Carl L Hart, 2016), Medicinsk Vetenskap (Oskar Omne, 2019) och Dagens Arena (Olle Bergvall, 2023)

Intervju med Richard Tellström, måltidsforskare.

KORSORDET

Koppla av en stund med vårt korsord!

Du har chans att vinna frimärken och ett gratis medlemskap i KRIS!

Vinstplan

1:a pris - 3 kartor, 30 st frimärken

2:a pris - 2 kartor, 20 st frimärken

3:e pris - 1 karta, 10 st frimärken

De tre första rätta dragna korsorden vinner enligt prisplanen ovan.

DEN SERVERAS KANSKE SAFTEN UR		FÄLLER SKOGENS KONUNG?	BUTTER KOTT-BÄRARE	BESÄTTA MILITÄRTÄRT															
UNGERNS NATIONALRÄTT																		DELAR BILEN	
GER DEN SOM SKRIKER		DRUV-SOCKER LJUD																	
			DEL AV FUTHARK																
PLATS FÖR BAKDEL				ANTINGEN ETT ELLER NOLL															
CECILIA SOM CORNELIS SJÖNG OM		PRECIS INHANDLADE		LYFTER BYST															
				LIGGER BASRA I															
HAR RADIO FÖRSTA BOKSTAVEN																			
				SKRED	FINNS TILL			ÄR NU EN DEL AV TRAFIKVERKET	PEPPE SOM VAR PÅ SPORTRON	SKYDDAR HÖET KNEKT	STÖRRE SKÅPBIL LÖPER							<i>Ulfes korsord se</i>	
BAISSE FÅGEL DLJEKÄLLA							TA HÄNSYN TILL INTE SENARE												DE SKA BORSTAS MED TANDKRÄM
			EN ENVIS UNGE?	FYLLER LUNGENA	SAKNAR BLIND	HÖRS FRÅN BRASA													
		VERKAR SVART MÖLN ONA																	
SER DÅLIGT PÅ HÅLL								ÄVENTYR	FÅR OVARSAM ELEKTRIKER	HÖRS FRÅN SNUVIG	LITET PARTI								
LIGGER ANDRÉE-MUSEET I CENTRUM								TAR TALTRÄNGD TILL											
		HÄST-JUNIOR		BANDY OCH BASKET															
FOTBOLLSPELAREN EDSTRÖM					URSPRUNGET TILL ATT TÅRARNA TRILLAR														
		500																	
BRASBRÄNSLE SMUTSIKT										VANLIGASTE METALLEN									

OBS! Tävligen gäller endast för de som är placerade på någon av Sveriges anstalter, häkten eller SIS-institutioner.

Ditt svar behöver vi senast den: 15 augusti 2023.

Skicka svaret till:
KRIS Riksförbund
Gröndalsvägen 194
117 69 Stockholm

Facit för korsordet i Vågen Ut 1.2023

GER PRUN- KANDE RA- BATTER	ÄR LÄNG PÅ ÖLAND	BLIR NYFODDA	V	DEN TAS GRÖTEN MED	NVTT FÄ VINDEN	S									
EN STOR EN	B	J	Ä	S	S	E									
RÄTTE- LISEN	L	A	G	L	I	G									
R	O	N	D	E	L	L									
SNURR- PLATS	M	SEN- MANE- PULERA	A	V	L	A									
GÖRS OFTAST I EN BLÅ ELLER ROD CIRKEL	S	SMALA BLÅ OCH VITA RÄNDER PÅ LÄNGDEN	E	↓	CHEVRE- KALLA										
T	E	K	N	I	N	G	TAR TILLBAKA TILL URSP- RUNSET	AR DET HÄR	O	DE RAP- PORTERAR SENASTE NYTT	LITEN LÄDA	A	KÖKET OMBORD	SÖRM- LANDSK STAD	
SKA MAN HÄLLA I BÅDE TEXT OCH GRÖN- SAKSLAND	E	VÄL- KRYDDADE	A	KORT FÖR "AVEN KÄND SOM"	GÖR EKOT	E	AR NAMNET TÄTKON- RACKA	R	OM	S	K	T			
VARNSLIG OCH OVISS	R	A	D	A	V	S	T	Å	N	D	STÄTLIGA TRAD- SINGEL FÖRÅ	E	K	A	R
TA SIG MÅKKEGT	P	R	E	K	Ä	R	LITET GÅNG- JÄRN	T	Å	L	E	D	SEDE ÄRLANDA- VISBY	B	O
T	A	M	T	HÄMN- STAD I LEBYN	T	O	B	R	U	K	BESKOW BRA FÖR MAGEN	E	L	S	A
KUNSLIGT NAMN	K	A	R	L	↓	JOBBFÖR- BESLÄG BEHÅRER ULL	A	F	ANVANDE R BRUK OCH STEN	FÖR MATFÖR- VÄRING	F	R	Y	S	ETT I ROM
E	T	T	A	ROMERSK HALSNING MED ARMEN SNETT UPPÅT	S	T	R	Ö	M	M	I	N	G	→	I
ÄR BÄST	VILL FRUSEN	I	N	AR STENIG ÄCKER SLÅ	O	B	R	U	K	B	A	R	↓	VÄR- VÄDER	
FÄS PÅ FÄNRE KINARE- TÅLRÄNG	PARTI I UTTAG	S	D	INNAN FN	A	V	E	PÅ- VERIKAR	R	Ö	R	LIGGER VID MYNSINGEN PROCKOMEN	U	T	Ö
P	E	K	I	N	G	A	N	K	A	VÄRELSE I TOLKIENS VARLD	E	N	T	↑ Luffa Berömd se	S
FÄR OFTA HUS- KÖPARE	L	A	G	F	A	R	T	ÄR NÄST INTILL UNIX	R	A	R	I	T	E	T

Korsord: © Ulf Fransson

**Vi gör världen
lite bättre,
en människa
i taget**

Nytida ger stöd till barn, unga och vuxna för hela livets behov inom funktionsnedsättning och psykosocial problematik. Läs mer om oss på nytida.se

nytida

VI STÖDER KRIS DROG- OCH BROTTSFÖREBYGGANDE ARBETE I SAMHÄLLET

ATRIA

Good food – better mood.

F A S T A T O R

STIL

Personlig assistans och politisk påverkan

Sparbanken
Skåne

SKOLBERGA HVB

VI STÖDER KRIS DROG- OCH BROTTSFÖREBYGGANDE ARBETE I SAMHÄLLET

ICA Supermarket
Skogås

MEDITEK

GRIPEN INDUSTRI & INVEST AB

BOX 49 641 21 KATRINEHOLM

umia

A. Jensen Ingenjör AB

www.jensen@ajab.se

ADVOKATFIRMAN
HARTWIG

Alfagruppen

Flügger Färg
Allt i färg AB

ATRIA

Good food – better mood.

VI STÖDER KRIS DROG- OCH BROTTSFÖREBYGGANDE ARBETE I SAMHÄLLET

beAdvised

livsmedels
HANDLARNAN

BEIJER • ALMA

Björkvall & Son AB

MALMEGÅRDS
FASTIGHETER

Svenska kyrkan
BOLLNÄS PASTORAT

Svenska kyrkan
KATARINA FÖRSAMLING

MIKAS

BOSTJÄRNAN

BUFAB

ColliCare
Logistics

GREENCON!

CONAPTO

YOGA
för dig

STÖD VÅR VERKSAMHET! RING VÅR ANNONSAVDELNING 0587-17 00 00

NYMANS
ADVOKATBYRÅ

Oppunda
VVS-SERVICE AB
KATRINEHOLM TEL. 0150-555 30

packarna
i skåne ab

Prevas
Hello Possibility.

**REGION
KRONOBERG**

**SCREEN!
BOLAGET!**
Det kompletta profileringsföretaget

SECO

Svenska kyrkan
SKARA STIFT

Sparbanken Nord

Stockholms Handelskammare

Sundström

**SVALÖVS
KOMMUN**
PLATS FÖR LIV

TBM Tornby Byggmaskiner

Hem & Hyra

TIMRÅ KOMMUN

Torvalla Bil

**TT Clean
SOLUTION**

tyresö kommun

**UNITED
STAGE**

Svenska kyrkan
VÄSTERMALMS FÖRSAMLING

WETTERGRENS
TAK & PLÅTSLAGERI AB

WIKAN PERSONAL

ÖDINS
GOTLAND

Vårda dina
maskiner **ÖMT**

Östgöta MaskinTjänst

Advokat Johan Cahp

Stockholm

Aircenter AB

Täby

Andreas Hansson
& Co AB
Enskede

B.A.T. Cofra AB

Vallentuna

Bejstam Juridik AB

Umeå

VI STÖDER KRIS DRUG- OCH BROTTSFÖREBYGGANDE ARBETE I SAMHÄLLET

Bilplåtcenter i Östersund AB
Östersund

Emanuelssons Transport AB
Motala

Klippans kommun
Klippan

Ratio Pac AB
Borgholm

Bruno Kempe Skogsentreprenad AB
Trångsviken

Fastpartner AB
Stockholm

Landsbro Smide AB
Landsbro

Sotning & Ventilation i Karlstad AB
Karlstad

Btrix
Årsta

Finspångs församling
Finspång

Lasse Olsson Foto AB
Hägersten

Strandbergs Stensättning AB
Vikingstad

Bygganders i Västervik AB
Västervik

Gingri Motor AB
Fristad

Max Den Fantastiska AB
Uppsala

Svecon Freight AB
Gävle

Carl Bennet AB
Göteborg

Högsäters Rehabiliteringshem AB
Högsäter

MT Technology Partner
Uppsala

T. Vepsä Transport AB
Åkersberga

Color Off i Stockholm AB
Arlandastad

Iris Sverige AB
Stockholm

Nora Finmekaniska AB
Nora

Tegneby Åkeri AB
Linköping

E & F Ekonomikonsult HB
Avesta

Jämt-Maskin AB
Östersund

Ormaco AB
Linköping

V H I Vikingstad AB
Vikingstad

Ekolagen Miljöjuridik AB
Uppsala

Kiruna Fältrep AB
Kiruna

Presto Brandsäkerhet AB
Skärholmen

Vårlunda AB
Tidan

VÅRA KRISFÖRENINGAR

BORÅS

Träningslägenheter och boendestöd

Högagårdsgatan 20
507 53 Borås
Telefon: 073-314 48 51
E-post: boras@kris.a.se

GÄVLE

Kålhagsgatan 4B
Ingång Övre Åkaregatan
802 53 Gävle
Telefon: 026-65 29 18
E-post: gavle@kris.a.se

Unga KRIS

Telefon: 070-642 11 21
E-post: gavle026@gmail.com

GÖTEBORG

Gruppboende och boende med bostöd (träningsslägenhet)

Varholmsgatan 2D
414 74 Göteborg
Telefon: 076-288 48 92
E-post: goteborg@kris.a.se

NORRKÖPING

c/o Coompanion Östergötland
Box 6178
600 06 Norrköping
Telefon: 070-283 40 51
E-post: norrkoping@kris.a.se

STOCKHOLM

Drakenbergsgatan 16
117 41 Stockholm
Telefon: 08-327 100
E-post: stockholm@kris.a.se

STRÄNGNÄS

Unga KRIS

Nicandergatan 12
645 31 Strängnäs
Telefon: 073-722 46 79
E-post:
jan.ukkolin@ungakris.se

SUNDSVALL

Mansboende och kvinnoboende (stödboenden)

Västravägen 9
852 34 Sundsvall
Telefon: 060-15 12 11
E-post: sundsvall@kris.a.se

SÖDERTÄLJE

KRIS och Unga KRIS

Övre Torekällgatan 29
151 33 Södertälje
Telefon: 070-765 92 83
E-post: sodertalje@kris.a.se

UMEÅ

Slöjdgatan 8
903 25 Umeå
Telefon: 073-831 62 11
E-post: umea@kris.a.se

VÄRNAMO

Jönköpingsvägen 107A
331 34 Värnamo
Telefon: 0763-45 24 81
E-post: varnamo@kris.a.se

VÄSTERÅS

Unga KRIS

Slottsgatan 6
722 11 Västerås
Telefon: 073-069 06 16
073-899 12 11
E-post: vasteras@ungakris.se

Välkommen till Halvvägshus Norr som ligger beläget strax utanför Umeås stadskärna

Ulrika Linder, Platschef
post: ulrika.linder@patia.se
Telefon: 072-185 01 25

David Oja, Verksamhetschef
E-post: david.oja@patia.se
Telefon: 070-370 51 01

Kontaktperson & Jobbcoach

- I Halvvägshus Norr får du egen kontaktperson som stöttar dig under placeringstiden.
- Vi har tillgång till jobbcoach varje vardag efter sysselsättning för att stötta med CV-skrivning, jobbsökande och planering av sysselsättning efter tiden på Halvvägshus Norr.

Gymkort

Halvvägshus Norr samarbetar med Tenton gym och kan erbjuda gymkort!

Nyrenoverat & WIFI

Lokalerna är nyrenoverade och du får eget rum med generös yta samt egen tv med flera kanaler och fiberuppkoppling via WI-FI.

Posttidning B

Returadress:
KRIS Riksförbund
Gröndalsvägen 194
117 69 Stockholm

VÅLDETS ANSIKTEN

PODCAST

FINNS DÄR ANDRA
PODDAR FINNS

www.valdetsansikten.se

